

Cumhuriyet Sonrası Dönemde Türk Milliyetçiliği: Hüseyin Nihal Atsız Üzerinden Bir Değerlendirme*

Serdar Kenan Gül¹✉, Turan Küçük²

Öz

Hüseyin Nihal Atsız, Cumhuriyet dönemi Türk milliyetçiliğinin en güçlü ve etkili temsilcilerinden biri olarak öne çıkmaktadır. Atsız'ın milliyetçilik anlayışı daha çok tarihi, etnik ve kültürel değerleri merkeze alarak şekillenmiş, geçmişle derin bir bağ kurarak Türk kimliğini güçlendirmeyi amaçlamıştır. Şair, yazar ve tarihçi olarak da tanınan Atsız, milliyetçi söylemlerini edebiyat ve tarih aracılığıyla topluma aktarmış; böylece özellikle genç kuşaklar üzerinde kalıcı bir etki bırakmıştır. Atsız'ın düşünceleri, milliyetçiliği sadece siyasi bir hareket olarak değil, aynı zamanda kültürel ve ideolojik bir bilinç olarak görmesi bakımından dikkat çekicidir. Bu çalışmanın amacı, Cumhuriyet sonrası dönemde Türk milliyetçiliğinin dönüşümünü ve bu sürecin toplumsal yapı üzerindeki etkilerini, Hüseyin Nihal Atsız'ın perspektifinden analiz etmektir. Bu kapsamda nitel araştırma yöntemi benimsenmiş ve literatür taraması ve içerik analizi yöntemleri kullanılmıştır. Bu bağlamda makale, Türk milliyetçiliğinin değişen sosyopolitik koşullarda nasıl şekillendiğini ve Atsız'ın fikirlerinin milliyetçilik anlayışını nasıl etkilediğini ortaya koymaktadır. İrkçı-Turancı milliyetçiliğin önde gelen temsilcisi olarak Atsız, Kemalist milliyetçiliği özellikle ırk temelli bir bakış açısıyla eleştirmiştir. Atsız'ın radikal yaklaşımları, bu akımı Kemalist milliyetçilikten net bir şekilde ayırtmış ve iki ideoloji arasındaki farkları belirginleştirmiştir.

Anahtar Kelimeler: Milliyetçilik, Türk Milliyetçiliği, İrkçılık-Turancılık, Hüseyin Nihal Atsız

JEL Kodları: Z00, Z10, Z19

Turkish Nationalism in the Post-Republican Period: An Evaluation on Hüseyin Nihal Atsız

Abstract

Hüseyin Nihal Atsız is one of the most potent and influential representatives of Turkish nationalism in the Republican era. Atsız's understanding of nationalism was shaped by focusing more on historical, ethnic, and cultural values and aimed to strengthen Turkish identity by establishing a deep connection with the past. Atsız, a poet, writer, and historian, conveyed his nationalist discourses to society through literature and history; thus, he left a lasting impression, especially on the younger generations. Atsız's thoughts are remarkable in that he viewed nationalism as a political movement and a cultural and ideological consciousness. This study aims to analyze the transformation of Turkish nationalism in the post-Republican period and the effects of this process on social structure from the perspective of Hüseyin Nihal Atsız. A qualitative research method was adopted in this context, and literature review and content analysis methods were used. In this context, the article reveals how Turkish nationalism was shaped under changing sociopolitical conditions and how Atsız's ideas affected the understanding of nationalism. As the leading representative of racist-Turanist nationalism, Atsız criticized Kemalist nationalism, especially from a race-based perspective. Atsız's radical approaches clearly distinguished this movement from Kemalist nationalism and crystallized the differences between the two ideologies.

Keywords: Nationalism, Turkish Nationalism, Racism-Turanism, Hüseyin Nihal Atsız

JEL Codes: Z00, Z10, Z19

* Bu çalışma, Prof. Dr. Serdar Kenan Gül danışmanlığında Turan Küçük tarafından Kastamonu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde 2025 yılında tamamlanan "Cumhuriyet Sonrası Dönemde Türk Milliyetçiliği Yorumları: Erol Güngör ve Hüseyin Nihal Atsız Üzerinden Bir İnceleme" isimli yayımlanmamış yüksek lisans tezinden türetilmiştir.

¹ Prof. Dr., Kastamonu Üniversitesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü, skgul@kastamonu.edu.tr, https://orcid.org/0000-0002-4771-9202

² Kastamonu Orman Bölge Müdürlüğü, turankucuk@ogm.gov.tr, https://orcid.org/0009-0003-6626-2396

✉ **Sorumlu yazar / Corresponding author,** skgul@kastamonu.edu.tr

Giriş

Küreselleşmenin dünya genelinde yaygınlaşmasıyla birlikte milliyetçiliğin etkisinin azaldığı yönünde görüşler ortaya atılsa da ulus devletlerin varlığı ve egemenliği açısından bu konu günümüzde de tartışılmaya devam etmektedir. Buna rağmen milliyetçilik, hala önemli bir siyasal ve toplumsal olgu olarak varlığını sürdürmektedir. Milliyetçilik kavramını ya da milliyetçilik ideolojisini açıklamak ve tanımlamak adına birçok çalışma yapılmış ve yapılmaya da devam etmektedir. Milliyetçilik kaçınılmaz bir şekilde millet, etnisite, ırk, kültür ve din gibi kavramlarla ilişki içinde olan bir kavramdır ve bu kavramlarla ilişki içinde olması, milliyetçiliğin anlamını zenginleştirdiği kadar onu karmaşık hale de getirmiştir. Üzerinde uzlaşılan ve tartışmasız şekilde karşımızda duran gerçek ise milliyetçiliğin bir ideoloji olarak tamamıyla modern bir olgu olduğudur.

Milliyetçilik düşüncesi ilk olarak Avrupa’da ortaya çıkmış ve bundan sonra dünyada hızla yayılan bir ideoloji haline gelmiştir. Kuşkusuz, her ideoloji gibi milliyetçilik de kendi tarihsel koşulları altında ortaya çıkmış ve gelişmiştir. Milliyetçilik, temel olarak sanayileşmenin getirdiği değişim ve dönüşümle, Amerikan ve Fransız Devrimleriyle birlikte modern bir ideoloji olarak ortaya çıkmıştır. Ayrıca Alman Romantizmi ve Napolyon Savaşları, milliyetçiliği besleyen ve geliştiren önemli etkenlerdir. Modernleşme ve iletişim araçlarının gelişimi de milliyetçiliğin yayılmasını ve güçlenmesini desteklemiştir. Milliyetçiliğin gelişim sürecini kısaca özetlemek gerekirse; Birinci Dünya Savaşı öncesinde bütünleştirici bir özellik taşıyan milliyetçilik, savaş sırasında saldırgan bir hal almış ve savaş sonrasında ise ayrılıkçı bir nitelik kazanmıştır.

Cumhuriyet sonrası Türkiye’de milliyetçilik, toplumsal kimliğin yeniden inşasında ve millî değerlerin korunmasında merkezi bir rol oynamıştır. Ancak milliyetçilik ideolojik olarak sabit bir kavram olmaktan ziyade dönemlere, toplumsal gelişmelere ve farklı düşünürlerin bakış açılarına göre değişmiştir. Farklı düşünce ekollerinden önemli bir isim olan Hüseyin Nihal Atsız, bu ideolojiyi kendine özgü bakış açısıyla yorumlamış ve Türk milliyetçiliğine kendi perspektifinden katkıda bulunmuştur.

Cumhuriyet döneminde ortaya çıkan birçok Türk milliyetçiliği yorumu olmasına karşın bunların arasında en fazla öne çıkan ve Türk milliyetçiliği düşüncesini en çok etkilediği var sayılan iki yorum; muhafazakâr milliyetçilik ile ırkçı-Turancı milliyetçilik olmuştur. Her iki bakış açısı da günümüz Türk milliyetçiliğini derinden etkilemiş ve kendi ortaya çıktıkları dönemde önemli fikir insanları tarafından temsil edilmişlerdir. ırkçı-Turancı milliyetçilik, Hüseyin Nihal Atsız ve onun etrafındaki yazarlardan destek gören, daha sert bir milliyetçilik anlayışını temsil etmektedir. ırkçı-Turancı milliyetçilik aslen Atsız’ın görüşleri ekseninde şekillenmiştir. Bu anlayış Türk kimliğini siyasi (yurttaşlık) ve kültürel temelden etnik ve biyolojik bir temele oturtmuş ve Kemalist milliyetçiliğin göz ardı ettiği Turancılık idealini öne çıkararak savunmuştur. Kemalist rejimin Batılılaşma politikalarına ve Sovyetler Birliği ile geliştirilen ilişkilere eleştirel yaklaşmış, özellikle komünizme ve komünist ideolojiyi savunanlara karşı sert bir duruş sergilenmiştir. Kemalist milliyetçilik, Batı medeniyetine entegrasyonu ve uluslararası barışı savunan bir anlayışla şekillenirken, ırkçı-Turancı milliyetçilik daha izole, ırka dayalı ve yayılcı bir perspektif benimsemiştir. Kemalist

milliyetçiliğin rasyonel ve pragmatik temellerine karşılık, ırkçı-Turancı milliyetçilik daha ideolojik ve romantik bir nitelik taşımaktadır.

Hüseyin Nihal Atsız'ın özellikle biyolojik ırkçılık ve ırkçı-Turancı milliyetçilik vurgusu, onu hem Kemalist milliyetçilikten hem de bu anlayışa karşı gelişen muhafazakâr milliyetçilikten önemli ölçüde ayırmaktadır. Ayrıca dönemin konjonktürü, Kemalist milliyetçiliğin daha etkili ve sürdürülebilir bir politika olarak benimsenmesine olanak sağlamışken, ırkçı-Turancı milliyetçilik ise daha çok marjinal bir hareket olarak kalmıştır. Bu iki anlayış arasındaki gerilim, dönemin uluslararası ve iç politik gelişmeleri ile de şekillenmiştir. Bu hareket ya da milliyetçilik, özellikle İkinci Dünya Savaşı yıllarında ve sonrasında güç kazanmış, ancak 1944 Türkçülük-Turancılık Davası ile büyük bir darbe almıştır. Bununla birlikte bu milliyetçilik yıllar sonra tekrar ve birçok bakış açısını etkileyerek yeniden gündeme gelmiştir.

Bu makalede, Cumhuriyet sonrası Türk milliyetçiliğinin Hüseyin Nihal Atsız'ın düşünceleri çerçevesinde nasıl şekillendiğini analiz etmek amacıyla nitel araştırma yöntemi benimsenmiş; bu doğrultuda literatür taraması ve içerik analizi teknikleri kullanılmıştır. Literatür taraması, Atsız'ın yazılı eserleri, kitapları, makaleleri, dergi yazıları ve söylemleri gibi birincil kaynaklara dayalı olarak gerçekleştirilmiştir. Bunun yanı sıra, Atsız'ın görüşlerine ilişkin akademik çalışmalar, eleştirel değerlendirmeler ve diğer çalışmalar da araştırma kapsamında incelenmiştir.

Cumhuriyet sonrası Türkiye'de milliyetçilik, toplumsal kimliğin yeniden inşasında ve millî değerlerin korunmasında merkezi bir rol oynamıştır. Ancak milliyetçilik ideolojik olarak sabit bir kavram olmaktan ziyade dönemlere, toplumsal gelişmelere ve farklı düşünürlerin bakış açılarına göre değişmiştir. Farklı düşünce ekollerinden önemli isim olan Hüseyin Nihal Atsız, bu ideolojiyi tarihsel ve kültürel eksenli milliyetçilik anlayışı ile yorumlamış ve Türk milliyetçiliğine kendi perspektiflerinden katkıda bulunmuştur. Bu araştırma, Cumhuriyet sonrası Türk milliyetçiliğinin ideolojik ve sosyolojik evrimini Hüseyin Nihal Atsız'ın düşünce dünyası çerçevesinde analiz etmeyi amaçlamaktadır.

Bu bağlamda makale, Türk milliyetçiliğinin değişen sosyopolitik koşullarda nasıl şekillendiğini ve Atsız'ın fikirlerinin milliyetçilik anlayışını nasıl etkilediğini ortaya koymaktadır. Ayrıca, Türk milliyetçiliğinin bugünkü toplumsal bağlamdaki rolünü ve etkisini anlamak için geçmişteki ideolojik temellerini anlamının önemini vurgulamaktadır. Atsız'ın Türk milliyetçiliğine katkılarının derinlemesine incelenmesi, sadece milliyetçiliğin tarihi konusunda değil, aynı zamanda ideolojik akımların Türkiye'deki toplumsal yapı üzerindeki etkisi konusunda da önemli bir kaynak sağlayacaktır.

Çalışmada öncelikle Hüseyin Nihal Atsız'ın hayatı ve düşünsel gelişimi ele alınarak 1944 Türkçülük-Turancılık davası ve sonrasındaki süreç incelenmektedir. Daha sonra Atsız'ın milliyetçilik anlayışının temel prensipleri ile ideolojisi ve görüşleri ele alınmaktadır. Sonuç bölümünde ise, Atsız'ın milliyetçilik ve ırkçılık üzerine söylemleri ile milliyetçilik anlayışının günümüzdeki etkileri çerçevesinde genel bir değerlendirme yapılmaktadır.

1. Hüseyin Nihal Atsız'ın Hayatı ve Düşünsel Gelişimi

Hüseyin Nihal Atsız, 12 Ocak 1905 tarihinde İstanbul'da dünyaya gelmiştir. Babası Deniz Kuvvetleri subaylarından Yüzbaşı Mehmed Nail Bey, annesi ise Fatma Zehra Hanım'dır. Ailesinin kökeni, Gümüşhane'nin Torul kazasının Midi köyüne dayanmaktadır. Atsız'ın dedesi Hüseyin Ağa, 1832 yılında bu köyde doğmuş, 1850'li yılların başında İstanbul'a yerleşmiştir. Dede Hüseyin Ağa, 1894 yılında vefat etmiştir (Sançar, 1973a: 8). Hüseyin Nihal, eğitim hayatına Kadıköy'deki Fransız Mektebi'nde başlamıştır. Ancak ailesinin babasının görevi nedeniyle sıkça yer değiştirmesi, onun eğitim hayatını da etkilemiştir. Aynı yıl Alman Okulu'nda eğitim gören Atsız, daha sonra Mısır'da bulunan Süveyş'teki bir Fransız okulunda da öğrenim görmüştür. Çocukluk yıllarındaki bu çok yönlü eğitim ortamı, onun farklı kültürlerle tanışmasına ve dil becerilerini geliştirmesine katkı sağlamıştır (Yurtsever, 2017: 12).

Hüseyin Nihal'in entelektüel yönü, onun genç yaşlarda Türkçülük ideolojisine ilgi duymasına ve bu alanda derinleşmesine olanak tanımıştır. Özellikle tarih ve edebiyat alanlarındaki çalışmaları, onun Türk milliyetçiliğinin önde gelen isimlerinden biri haline gelmesini sağlamıştır. Atsız, yalnızca yazılarıyla değil, aynı zamanda öğretmenlik kariyeriyle de etkili bir figür olmuştur. Boğaziçi Lisesi'nde öğretmenlik yaparken, Orhun dergisi aracılığıyla Türkçülük düşüncesini yaymaya devam etmiştir (Yurtsever, 2017: 12). 1941-1943 yılları arasında, öğretmenlik görevine ek olarak, Atsız'ın çeşitli dergilerde yazı ve şiirleri yayımlanmaya devam etmiştir. *Çınaraltı*, *Tanrıdağ*, *Bozkurt* ve *Kopuz* gibi dönemin önemli yayın organlarında yayımlanan eserleri, Türkçülük düşüncesinin yayılmasına ve tartışılmasına olanak sağlamıştır. Özellikle Doktor Rıza Nur ile sıkça görüşmesi, bu düşüncenin teorik altyapısının gelişmesine büyük katkı sağlamıştır. Atsız'ın sıkça ziyaret ettiği Rıza Nur'un Taksim'deki dairesi, bir anlamda fikir alışverişlerinin ve entelektüel tartışmaların merkezi haline gelmiştir.

Atsız'ın, Atatürk, Cumhuriyet ve devrimler hakkındaki fikirlerinin değişmesindeki en önemli aktörlerden biri de hiç şüphesiz Rıza Nur'du. Atsız, Rıza Nur'u ilk olarak onun *Türk Tarihi* adlı eserinden tanımıştır. Bu eser, Atsız'ın Türklük sevgisini pekiştiren ve Selçuklu ile Osmanlı devletlerini aynı devletin iki farklı hanedanı olarak gören bir anlayışı desteklemiştir. Atsız, bu kitabı okuduğunda çok etkilendiğini ve Rıza Nur'un Türkçülüğe en büyük hizmetinin bu eser olduğunu dile getirmiştir (Deliorman, 2000: 98; Karabulak, 2016: 25).

Rıza Nur ve Atsız arasındaki ilişki, başlangıçta mektuplaşmalar yoluyla kurulmuş, daha sonra ise yüz yüze görüşmelere evrilmiştir. Atsız'ın rejim ve inkılaplar konusundaki fikirlerinin değişiminde, Rıza Nur'un yönlendirmelerinin etkili olduğu belirtilmektedir. Rıza Nur ve Atsız arasındaki ilişki yalnızca fikrîsel bir yakınlıkla sınırlı kalmamış, aynı zamanda bir "manevi baba-oğul" bağını da içermiştir. Rıza Nur, 1940 yılında Atsız'ı manevi oğlu olarak evlat edinmiştir. Rıza Nur'un, vefatından sonra mirasının Türkçülük ideolojisine hizmet edecek şekilde kullanılması yönündeki vasiyeti, bu bağın derinliğini göstermektedir (Taşan, 1977: 5; Karabulak, 2016: 31).

Rıza Nur'un Türk tarihi anlayışı, Atsız'ın tarihsel yorumlarını derinden etkilemiştir. Rıza Nur'un Türk devletlerini tek bir bütün olarak değerlendirme fikri, Atsız'ın tarih yazımında da benimsenmiştir (Nur, 1967: 26). Ayrıca, Atsız'ın lise tarih kitaplarını eleştirisinde de Rıza Nur'un etkisinin olduğu iddia edilmektedir. Atsız, bu kitapları hem bilimsel hem de millî

yönden yetersiz bulmuş ve “yakılacak kitaplar” olarak nitelendirmiştir (Orhun, 2000: 44). Rıza Nur’un Atatürk ve Cumhuriyet dönemi hakkında hatıralarında kullandığı ifadeler, zaman zaman tartışmalara neden olmuştur. Ancak Atsız’ın, bu ifadelerden haberdar olmasına rağmen Rıza Nur’a olan bağlılığında bir değişiklik olmadığı gözlemlenmiştir (Karabulak, 2016: 117).

Atsız’ın, Nurullah Barman ve İsmat Rasim Tütüncü gibi isimlerle kurduğu ilişkiler, Türkçülük hareketinin sosyal ve entelektüel boyutunu güçlendirmiştir. Hasan Ali Yücel ile yaşadığı polemikler ve bu çerçevede kaleme aldığı sert eleştiriler, onun ideolojik duruşunu ve entelektüel mücadele azmini gözler önüne sermiştir. Atsız’ın yayınladığı dergiler ve yazdığı yazılar, dönemin komünist ve Türkçü düşünceleri arasındaki ideolojik çatışmanın tam ortasında yer almıştır (Ercilasun, 2018: 33-42).

1.1. 1944 Türkçülük-Turancılık Davası

Hüseyin Nihal Atsız, 1940’lı yıllarda Türkçü düşüncenin önde gelen savunucularından biri olarak, yazıları ve açık mektuplarıyla fikirlerini yaymaya devam etti. Türkçülüğü hem entelektüel hem de siyasi bir bakış açısıyla savunan Atsız, bu dönemde özellikle komünist ve sol görüşlere yönelik sert eleştirileriyle dikkat çekti. Diğer yandan, Sabahattin Ali, Almanya’daki eğitim yıllarının ardından Türkiye’ye dönerek Marksist düşünceleri benimsedi ve bu görüşü edebi eserlerine yansıttı. 1940 yılında yayımladığı “İçimizdeki Şeytanlar” adlı romanında, Hüseyin Nihal Atsız, Mükrimin Halil Yinanç ve Zeki Velidi Togan gibi isimleri alaycı ve küçümseyici bir dille tasvir etmesi nedeniyle Türkçüler arasında büyük bir tepki uyandırdı (Ercilasun, 2018: 62-68).

Atsız, bu durumu ideolojik bir saldırı olarak gördü ve *İçimizdeki Şeytanlar* adlı eserini kaleme alarak, Sabahattin Ali’ye doğrudan cevap verdi. Atsız, Sabahattin Ali’nin Türkçüleri hedef almasını, onun “aşağılık duygusu” ve komünist düşüncelerine olan bağlılığıyla ilişkilendirerek eleştirdi. Aynı zamanda, Türkçü düşüncenin Türk milletinin birliği ve geleceği için hayati önem taşıdığını vurguladı (Ercilasun, 2018: 62-69).

Ancak Atsız’ın mücadeleleri yalnızca Sabahattin Ali ile sınırlı kalmadı. Reha Oğuz Türkkan ile yaşadığı fikir ayrılıkları, Türkçü hareket içindeki bölünmeleri gözler önüne serdi. Türkkan, 1939’da “Kitap Sevenler Kurumu’nu” kurarak Ziya Gökalp’in *Türkçülüğün Esasları* ve Ahmet Hikmet Müftüoğlu’nun *Çağlayanlar* eserlerini yeni yazıyla yayımladı. Atsız da bu kurumun üyelerindendi. Ancak Türkkan’ın Türkçüler arasında bir hiyerarşi oluşturmaya çalışması ve “Gürem” adlı gizli bir örgütten bahsetmesi, hareket içinde anlaşmazlıklara neden oldu. Türkkan’ın çıkardığı Gök Börü dergisinde yayımlanan 5 Kasım 1942 tarihli “Hesap Veriyoruz” başlıklı yazı, Türkçülerin millî değerlere sahip çıkması gerektiğini vurgulasa da hareket içinde tartışmalara yol açtı (Ercilasun, 2018: 62-68).

Atsız, Türkçülük mücadelesini yalnızca edebi eserleriyle değil, aynı zamanda doğrudan hükümete ve muhaliflerine yazdığı açık mektuplarla sürdürdü. Orhun dergisinde yayımlanan yazılarında, dönemin komünist figürlerini eleştirerek, Pertev Naili Boratav, Ahmet Cevat Emre, Sadrettin Celal ve Sabahattin Ali’yi “komünist” olarak nitelendirdi. Onların devlet kademelerinde görev almalarının tehlikelerini vurguladı. Bu sert eleştiriler hükümetin tepkisini çekerken, özellikle Sabahattin Ali ile arasındaki gerilim, hukuki bir sürece dönüştü (Darendelioğlu, 1968: 115; Türkeş, 1972: 31; Bank, 2024: 252).

1 Nisan 1944'te Orhun dergisinin 16. sayısında yayımlanan "Başvekil Saracoğlu Şükrü'ye İkinci Açık Mektup", büyük yankı uyandırarak Atsız'ın Boğaziçi Lisesi'ndeki öğretmenlik görevinden alınmasına neden oldu. Ancak bu durum, milliyetçi çevrelerde Atsız'a olan desteğin artmasına yol açtı. 26 Nisan 1944'te başlayan Sabahattin Ali davası, geniş bir kamuoyu ilgisi gördü. Dava süreci, özellikle Türk gençliği arasında büyük bir etki yarattı ve 3 Mayıs 1944'te Ankara'da binlerce Türkçü gencin katıldığı gösterilere dönüştü (Müftüoğlu, 1974: 42-43; Türkkkan, 1988: 34; Deliorman, 2013: 55-56). Bu olay, Türkçü hareketin tarihindeki en önemli dönüm noktalarından biri olan 3 Mayıs Olayları olarak anılmaya başlandı.

3 Mayıs Olaylarından sonra hükümet, Türkçü harekete yönelik sert önlemler almaya başladı. 7 Mayıs 1944'te Hüseyin Nihal Atsız'ın Maltepe'deki evi polis tarafından arandı ve yazışmalarına el konuldu. Aynı dönemde, Reha Oğuz Türkkkan, Zeki Velidi Togan, Nejat Sançar ve birçok Türkçü aydın gözaltına alındı. 47 kişi hakkında, "hükümeti devirmeye yönelik gizli cemiyet kurma" suçlamasıyla ırkçılık-Turancılık Davası açıldı (Ercilasun, 2018: 72-94).

Bu süreçte Atsız, 12 Temmuz 1944'te İstanbul Emniyet Müdürlüğü'nün yeraltındaki bir hücrelerine konuldu. Hijyenik olmayan koşullarda ağır sorgulamalara maruz kaldı. 9 Mayıs 1944'te yapılan üçüncü duruşmada, onun savunması Türkçü camiada büyük yankı uyandırdı (Ercilasun, 2018: 72-94): *"Maalesef kendisine vatandaş denilen bir şahsın açtığı hakaret davasının hesabını vermek için karşınızda bulunuyorum. Hapisten ve cezadan korkan bir insan değilim. Türk milletinin istiklali ve geleceği için bu davada bulunmak hayatımın en büyük şereflerinden biridir."*

Bu sözleri nedeniyle savcı Kazım Alöç, 2 Şubat 1945 tarihli iddianamesinde, Atsız'ın Türk Ceza Kanunu'nun 142, 148 ve 159. maddeleri gereğince "hükümeti devirmeye teşebbüs" suçundan cezalandırılmasını talep etti (Goloğlu, 1974: 248-250). Mahkeme, 29 Mart 1945'te kararını açıklayarak, Zeki Velidi Togan'a 10 yıl ağır hapis, Hüseyin Nihal Atsız'a ise 6 yıl 6 ay hapis cezası verdi. Ancak, 23 Ekim 1945'te Askerî Yargıtay bu kararları bozarak sanıkları serbest bıraktı (Öztekin, 2018: 229).

Irkçılık-Turancılık Davası, tek parti yönetiminin Türkçü harekete karşı sert tutumunu gözler önüne serdi. Bu süreç, Türkçülerin devlet nezdinde bir tehdit olarak algılanmasına yol açarken, aynı zamanda Türkçülük ideolojisinin geniş kitlelerce benimsenmesini sağladı. 3 Mayıs Olayları, milliyetçi hareket için bir dönüm noktası olarak kabul edilerek, daha sonra Türkçülük Günü olarak anılmaya başlandı (Ercilasun, 2018: 72-82).

Bu süreç, Atsız ve diğer Türkçü aydınların Türk milletine olan bağlılıklarını pekiştirmiş ve Türk milliyetçiliği ideolojisinin geniş kitlelere yayılmasını sağlamıştır. Ancak yaşanan baskılar, Türkçülerin uzun yıllar boyunca akademik, edebi ve siyasi alanlarda engellerle karşılaşmalarına neden olmuştur.

1944 Irkçılık-Turancılık Davası, Hüseyin Nihal Atsız ve diğer Türkçü aydınların Cumhuriyet dönemi Türkiye'sindeki en önemli siyasi ve ideolojik davalarından biri olarak tarihe geçmiştir. Bu süreçte, Türkçülük hareketi mensupları, hükümete darbe hazırlığı yapmak, gizli cemiyet kurmak ve halkı kışkırtmak gibi ağır suçlamalarla karşı karşıya kalmıştır. Dava, yalnızca Türkçülük ideolojisinin sorgulanması değil, aynı zamanda dönemin siyasi ve sosyal baskı mekanizmalarının bir yansıması olmuştur.

1.2. Irkçılık Turancılık Davası Sonrası Süreç

İrkçılık-Turancılık Davası ve sonrasındaki süreç, Nihal Atsız'ın Türkçülük mücadelesinde önemli bir yer tutmaktadır. Bu dönem, Türkçülüğün ideolojik sınırlarının çizildiği, aynı zamanda baskılarla daha sağlam bir şekilde kenetlendiği bir dönem olmuştur. Atsız, yaşadığı zorluklara rağmen mücadelesinden vazgeçmemiş, Türk milletine olan bağlılığını edebiyatı, yazıları ve örgütlenme çalışmalarıyla göstermiştir. 1950'li yıllarda yaşanan bu süreç, Türkçülük ideolojisinin Türkiye'nin siyasi ve kültürel hayatında kalıcı bir iz bırakmasını sağlamıştır. Hüseyin Nihal Atsız, Türkçülük ideolojisinin öncülerinden biri olarak hem siyasi hem de entelektüel hayatında önemli etkiler yaratmış bir düşünürdür. Atsız, erken yaşlarından itibaren Türk milliyetçiliğine ve tarihine duyduğu ilgiyle öne çıkmıştır. Eğitim sürecini İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi'nde tamamlayan Atsız, burada Zeki Velidi Togan gibi önemli hocaların etkisiyle tarih ve Türkoloji alanlarında derinleşmiş, bu birikim Türkçülük ideolojisinin kuramsal altyapısını şekillendirmesine katkıda bulunmuştur (Durna ve Koçak, 2024: 270).

Atsız ve arkadaşları, ideolojik mücadelelerini yeniden örgütlemek için çalışmalara başlamışlardır. 02 Nisan 1950 Milliyetçiler Federasyonu'nun kurulması, Türkçülüğün yeniden örgütlenmesinde önemli bir adım olmuştur. 14 Mayıs 1950 Demokrat Parti'nin seçim zaferiyle Cumhuriyet Halk Partisi iktidarının sona ermesi, Türkçüler için yeni bir dönemin başlangıcını işaret etmiştir. Türkçülük mücadelesine hem entelektüel hem de sosyal alanlarda devam eden Atsız, 1950 yılında Haydarpaşa Lisesi'ne edebiyat öğretmeni olarak atanmıştır. Aynı yıl, Türkçüler Yardımlaşma Derneği'nin kuruluşuna öncülük etmiş ve haftalık Orkun dergisini yayımlamaya başlamıştır. Dergi, Türkçü fikirlerin yayılmasında önemli bir rol oynamıştır. Ancak Atsız, 1951'de müzmin dizanteri hastalığına yakalanmış ve bu durum, çalışmalarını bir süre sekteye uğratmıştır (Ercilasun, 2018: 114-119).

03 Mayıs 1951 tarihinde, Türk Milliyetçiler Derneği'nin Ankara'daki merkezinde düzenlenen 3 Mayıs Türkçüler Bayramı, Türkçü hareketin moralini yükseltmiş ve ideolojik birlikteliği sağlamıştır. Atsız, bu süreçte yayınladığı yazılar ve yaptığı açıklamalarla Türkçülüğün önde gelen sesi olmaya devam etmiştir. Atsız'ın başlattığı Orkun dergisi, 68 sayı boyunca Türkçü fikirlerin yayılmasında etkili bir araç olmuştur. Ancak, derginin yayımladığı yazılar, özellikle hükümete yönelik eleştirileri nedeniyle sık sık davalara konu olmuştur. "Yalan" başlıklı yazısı nedeniyle hakkında kamu davası açılmıştır. Bu yazı, dönemin siyasi atmosferinde Türkçü hareketin sesini duyurması açısından dikkat çekicidir. 18 Ocak 1952 tarihinde yayımlanan 68. sayı, Orkun dergisinin son sayısı olmuştur. Atsız, bu dergiyle Türkçü hareketin fikrîsel altyapısını güçlendirmiş, ancak dönemin siyasi ve toplumsal baskıları nedeniyle daha fazla devam edememiştir (Ercilasun, 2018: 114-119).

1958 yılında *Deli Kurt* romanının yayımlanması, Atsız'ın edebi kimliğini güçlendiren bir diğer önemli olaydır. Bu roman, Türk tarihine duyduğu derin ilgiyi ve Türkçülük ideolojisini sanatsal bir dille ifade ettiği önemli bir eser olarak dikkat çeker. Aynı yıl eşi Bedriye Atsız'ın talebe müfettişi olarak Almanya'ya gitmesi ve çocukları Buğra ile Yağmur'un da ona katılması, Atsız'ın aile hayatında önemli bir dönemeç olmuştur. 1959 yılında Büyük Doğu dergisinde yayımlanan "Türkçülüğe Karşı Haçlı Seferi ve Çektiklerimiz" başlıklı hatıraları, Atsız'ın 1944 ırkçılık-Turancılık Davası sürecindeki deneyimlerini ve Türkçülük mücadelesini anlattığı

önemli bir metindir. Aynı yıl hiciv türünde yazdığı *Z-Vitamini* adlı romanı, Selim Pusat takma adıyla yayımlanmış ve büyük ilgi görmüştür. Ancak bu yıllar, Atsız'ın ideolojik mücadelesi kadar, hakkındaki davalar ve eleştirilerle de şekillenmiştir (Ercilasun, 2018: 143-146).

Aralık 1968'de Türkiye Milliyetçiler Birliği Derneği'nin kurulması, Türkçülük hareketinin yeniden örgütlenmesi açısından önemli bir adımdır. Derneğin merkezi İstanbul'a taşınmış ve adı tekrar Türkçüler Derneği olarak değiştirilmiştir. Atsız, bu derneğin genel başkanlığına getirilmiştir. Dernek, Türkçü ideolojinin yayılması ve milliyetçi hareketin birleştirilmesi için bir platform haline gelmiştir. 1969'un başında Atsız, öğretmenlik görevinden emekli olmuştur. Bu durum, onun ideolojik mücadelesine daha fazla zaman ayırmasını sağlamıştır. Aynı yıl, "16 Devlet Masalı ve Uydurma Bayraklar" başlıklı yazısı, Türk tarihi ve milliyetçilikle ilgili yanlış algılara karşı sert bir eleştiri olarak yayımlanmıştır. Bu yazı, onun tarihsel birikimini ve eleştirel yaklaşımını bir kez daha gözler önüne sermiştir (Ercilasun, 2018: 214-217).

Atsız, hayatı boyunca Türkçülük ideolojisini savunmuş, bu uğurda edebiyat, tarih ve politika alanlarında etkili çalışmalar yapmıştır. Siyasi baskılara, davalara ve işkencelere rağmen mücadelesinden vazgeçmeyen Atsız hem fikirleriyle hem de eserleriyle Türk milliyetçiliği tarihine silinmez bir iz bırakmıştır. Onun edebi ve siyasi mirası, Türkçülüğün kuramsal temellerinin oluşturulmasında kritik bir rol oynamıştır. Hüseyin Nihal Atsız, Türk milliyetçiliği ve Türkçülük ideolojisinin öncü isimlerinden biri olarak, 20. yüzyıl Türkiye'sinde hem entelektüel hem de siyasi alanda önemli etkiler bırakmıştır. 1960'lı ve 1970'li yıllar, Atsız'ın hem ideolojik mücadelesinde hem de bireysel yaşamında hareketli bir dönem olmuştur. 1968 yılı, Türkiye'de toplumsal ve siyasi gerilimlerin yükseldiği bir dönemdir. Bu dönemde sol görüşlü ve Kürtçü grupların İstanbul Üniversitesi'ni işgal etmesi, Türkiye'de ideolojik çatışmaların şiddetini artırmıştır. Bu olaylar, Atsız ve Türkçü hareket için mücadele alanının genişlediği ancak aynı zamanda zorlaştığı bir dönemi işaret etmektedir (Ercilasun, 2018: 157-162).

1960'lı yılların sonlarına doğru, Atsız'ın liderlik ettiği Türkçü hareket hem akademik hem de edebi bir nitelik kazanmıştır. Ötüken dergisi, Türkçülerin temel yayın organı olarak bu dönemde önemli bir rol oynamış, Türk tarihine ve milliyetçiliğine dair tartışmaların merkezi haline gelmiştir. Atsız ve Nejdet Sançar'ın yazıları, derginin en dikkat çeken içeriklerinden olmuştur. Hüseyin Nihal Atsız, 1960'lı yıllarda hem liderlik hem de entelektüel üretim açısından Türkçülük hareketine yön veren bir figür olmuştur. Emeklilik dönemi, onun daha fazla yazı ve fikir üreterek Türkçü ideolojiyi zenginleştirdiği bir dönem olmuştur. Atsız'ın hem Türk tarihi ve kültürüne yönelik çalışmaları hem de milliyetçilik ideolojisi üzerine eleştirileri, onun Türk düşünce hayatındaki kalıcı etkisini pekiştirmiştir. Türkçülük hareketinin bu dönemde kazandığı ivme, büyük ölçüde onun önderlik vasfı ve entelektüel birikimi sayesinde olmuştur (Ercilasun, 2018: 190-195).

Atsız, 1969 yılının ağustos ayında, dinlenmek ve tedavi görmek amacıyla Almanya'ya gitmiştir. Bu ziyaret, onun sağlık sorunları nedeniyle ideolojik çalışmalarını bir süreliğine askıya almasını gerektirmiştir. Ancak, Eylül 1969'da yurda dönen Atsız, Türkçü hareketin liderlerinden biri olarak çalışmalarına kaldığı yerden devam etmiştir. 1969'un sonlarında Türkiye'de yapılan genel seçimlerde, Adalet Partisi tek başına iktidara gelirken Milliyetçi

Hareket Partisi (MHP) sadece bir milletvekili çıkarabilmiştir. Bu dönemde Atsız ve Türkçü liderler, ideolojik hedeflerini daha geniş kitlelere ulaştırmak için çaba sarfetmişlerdir. Aynı yıl yayımlanan “68. Vilâyete Seyahat” başlıklı yazısı, Türk milliyetçiliği ve Türkçülük perspektifinden Türkiye’nin sosyo-politik yapısına dair eleştiriler içermektedir (Atsız, 1969: 3).

Hüseyin Nihal Atsız, Türkçülük ideolojisinin öncü isimlerinden biri olarak hem edebi hem de ideolojik bir mücadele yürütmüş ve 20. yüzyıl Türkiye’sinin siyasi ve kültürel atmosferine önemli katkılar sunmuştur. Özellikle 1970’li yıllar, onun fikir mücadelesinin, hukuki sıkıntılarının ve sağlık sorunlarının iç içe geçtiği bir dönemdir. 1970 yılı, Atsız’ın kaleme aldığı “Konuşmalar” başlıklı yazısı nedeniyle devam eden hukuki sorunlarla başlamıştır. 14 Ocak 1970’te sonuçlanan dava sonucunda Atsız ve Mustafa Kayabek 15 ay hapis cezasına çarptırılmıştır. Bu, onun fikirlerini savunma konusunda karşılaştığı zorlukların yalnızca bir örneğidir. Aynı yıl yayımladığı “Türkçülüğe Karşı Yobazlık” ve “Yobazlık Bir Fikir Müstehasesidir” başlıklı yazıları, Türkçülük hareketi içindeki ideolojik saflığı koruma çabasını ve radikal eleştirilerini yansıtmaktadır (Atsız, 1970: 3).

Atsız, 1971 yılında bronşit ve diğer sağlık sorunları nedeniyle sık sık istirahate çekilmek zorunda kalmıştır. Aynı dönemde, “Konuşmalar” yazısı nedeniyle temyiz sürecindeki hukuki duruşmalar devam etmiştir. Bu süreçte, Atsız’ın tarihsel konulara olan ilgisi ve akademik yönü, Zeki Velidi Togan’a adanan Ötüken dergisinin özel sayısındaki yazılarıyla kendini göstermiştir. 1972 yılı, Atsız’ın Türkçülük hareketi içindeki liderlik rolünden daha çok eleştirel bir konuma geçtiği bir dönem olmuştur. Ağustos 1972’de yayımladığı “Türkçülük ve Siyaset” başlıklı yazısıyla MHP’ye yönelik eleştirilerini dile getirmiştir. Bu yazı, Türkçülüğün siyasetten bağımsız bir duruşa sahip olması gerektiği yönündeki görüşlerini ortaya koymuştur. 1973 yılı, Atsız’ın sağlık sorunlarının yanı sıra hukuki sıkıntılarının da arttığı bir yıl olmuştur. Aralık 1973’te Sağmalcılar Cezaevi’ne nakledilmiş, burada geçirdiği zorlu süreç Türk milliyetçileri arasında büyük bir dayanışma kampanyasına yol açmıştır. Üniversite hocalarının, gazetecilerin ve öğrencilerin girişimleriyle başlayan bu kampanyalar sonucunda, Cumhurbaşkanı Fahri Korutürk, 22 Ocak 1974’te Atsız’ı affetmiştir ve Atsız tahliye edilmiştir (Körüklü ve Yavan, 2000: 82).

1974 yılı, Türkiye’nin Kıbrıs Barış Harekâtı ile ulusal birliğin ve milliyetçiliğin güçlendiği bir dönem olmuştur. Atsız, bu dönemde yazılarıyla Türk milliyetçiliği ve tarihsel konulara dair düşüncelerini dile getirmeye devam etmiştir. 1975 yılı, Atsız’ın hayatının hem kişisel hem de ideolojik anlamda önemli değişimlere sahne olduğu bir dönem olmuştur. 24 Mart 1975’te Bedriye Hanım ile olan evliliği sona ermiş, kişisel yaşamındaki bu değişim onun sağlığını da olumsuz etkilemiştir. Aynı yıl yayımlanan “Mendebur Amerikalı” başlıklı yazısı, onun uluslararası politikalara ve Türkiye üzerindeki dış etkilere yönelik eleştirilerini yansıtmaktadır. Bu yazı, onun Türkçülük perspektifinden modern dünya düzenine yönelik eleştirilerini bir kez daha ortaya koymuştur. 1975 yılının sonunda, Atsız’ın sağlık durumu daha da kötüleşmiş ve hayatı boyunca sürdürdüğü mücadelesi sona ermiştir. 11 Aralık 1975’te vefat eden Atsız, Türkçü hareketin sembol isimlerinden biri olarak geride derin bir miras bırakmıştır. 13 Aralık 1975’te Karacaahmet Mezarlığı’nda toprağa verilmiştir (Akgöz, 2016: 262-263).

2. Atsız'ın Milliyetçilik Anlayışının Temel Prensipleri

Atsız'ın milliyetçilik anlayışı, esasen kültürel ve tarihsel bir üstünlük vurgusuna dayanır. Ona göre, Türk milletinin tarihi ve kültürel değerleri, millî kimliği korumanın ana unsurlarıdır. Atsız, Türk milliyetçiliğini Türk tarihi ve kültürüne dayandırarak, Türkiye'nin modernleşme sürecinde millî kimliğini kaybetmemesi gerektiğini savunmuştur (Atsız, 1966a: 13). Türk milletinin köklerine ve ırk birliğine dayalı olarak tanımladığı milliyetçilik anlayışı, bugün bazı milliyetçi çevrelerde kendini koruyarak Türk milletinin tarihî varlığını ve kültürel kimliğini güçlendirme arzusu olarak devam etmektedir.

Kemalist milliyetçilik anlayışı ile ırkçı-Turancı milliyetçilik yorumunun ayrıldığı en temel noktalardan biri olan Turancılık fikri, Atatürk dönemi dış politikası ve yeni Cumhuriyetin kendini nerde konumlandığı ile yakından ilgilidir. Modernleşme ve birbirinden ayrılmaz şekilde telakki edilen Batıcılığa, Mustafa Kemal Atatürk'ün en başında beri taraftar olduğu açıktır. Batı ile ilişkiler bağlamında gerek Türk Tarih tezi ile gerekse de Güneş Dil Teorisi gibi tezler ve çalışmalarla, Batı medeniyetine aidiyet ve bütünlük teması sürekli vurgulanmak istenmiştir. Dolayısıyla Turancı fikirlerin bu derece sert ve kesin bir şekilde reddedilmesinde; Turancılık fikrinin irredantist yanının etkili olduğu söylenebilir.

Kemalist milliyetçilik anlayışının etnik vurgusu zaman zaman oldukça görünür olsa da hiçbir zaman ırkçı bir ideolojiye dönüşmemiştir. Hâlbuki ırkçı-Turancı milliyetçilik, çok açık bir şekilde kendi ideolojisini ırka ve soya yaptığı vurgu üzerine temellendirmiştir. Kemalist milliyetçilik kendini medeniyetler arenasında diğer milletleri de bu medeniyetlerden değerli bir parça olarak görme eğilimindedir. Bu eğilim, Ziya Gökalp'in şu sözlerinde ifadesini bulacak derecede Gökalp'in medeniyet vurgusuna benzemektedir:

Görülüyor ki Türkçülük bütün aşkıyla yalnız kendi orijinal harsına meftun olmakla beraber, şoven ve mutaassıp da değildir. Avrupa medeniyetini tam ve sistematik bir surette almaya azmettiği gibi, hiçbir milletin harsına karşı istigna (çekinme, istekli olmama) ve istihfafı (küçümsemesi) da yoktur. Bilakis, bütün harslara kıymet veririz ve hürmet ederiz. Hatta birçok itisafına (doğru yoldan sapma) hedef olduğumuz milletlerin bile, siyasi teşkilatlarını sevmemekte devam etmekle beraber; medeni ve harsi eserlerine meftun, mütefekkirleriyle sanatkârlarına hürmetkâr kalacağız (Gökalp, 1976: 102).

Kemalist milliyetçiliğin bu eğilimi, Fransız Devrimi ile ortaya çıkan ve yurttaşlık temeline dayalı, her bir milleti değerli ve eşit gören milliyetçilik anlayışından izler taşımaktadır. Ancak, etnisiteye olan vurgusu ve Turancılığı kesin bir dille reddetmesi, Gökalp'in çizgisinde olmadığını göstermektedir.

Kemalist milliyetçilik anlayışı ile ırkçı-Turancı milliyetçilik anlayışının gerilimlerinden birini oluşturan Batıcılık ve modernleşme, Kemalist milliyetçiliğin geçirdiği tüm dönüşümlere rağmen değişmez ve kat'î düsturu olarak kalmıştır. ırkçı-Turancı milliyetçilik ise Batıcılık ve Batı'ya karşı ve ona adeta düşmandır.

Kemalist milliyetçiliğin dönemin koşullarına göre değişen ve araçsallık kazanan milliyetçilik tutumu, Mustafa Kemal Atatürk'ün gerçekçi, ayakları yere basan ve dolayısıyla her türlü hayalcilikten uzak bakış açısında yatmaktadır. Dönemin koşulları göz önüne alındığında hem Mustafa Kemal Atatürk'ün hem de İsmet İnönü'nün Sovyetler Birliği'ni karşısına alacak ve Türkleri birleştirecek güçte olmadıklarının açık bir şekilde farkında

olmaları, yeni kurulan Türk devletinin barışçı, modern ve evrensel insani değerler üzerine inşa edildiği izleniminin bütün dünyaya karşı verilmesi açısından değerlendirilmelidir.

Ayrıca, zor ve imkânsızlıklar içinde verilen bir bağımsızlık savaşının ardından, oldukça kıt ve yetersiz kaynaklarla; siyasi ve iktisadi bağımsızlığı olan, medeni ülkeler arasında yerini almış ve ilerlemeci bir devlet ve buna uygun bir millet yaratma çabasında olan Kemalist rejim, irredantist ve hayalci hiçbir fikre tenezzül etmemiştir. Bu fikirler doğrultusunda Türkiye Cumhuriyeti'ni tehlikeye atacak ve dönemin şartlarını göz önüne alınmadan yapılacak her faaliyete karşı çıkmıştır. Dolayısıyla, her ne kadar Kemalist milliyetçilik anlayışı etnisite vurgusu olan bir millet tanımı yapmış ve otoriter bir yönetim tarzı ile devletçi bir yaklaşım izlemiş olsa da; dönemin konjonktürü değerlendirildiğinde, ırkçı-Turancı milliyetçilik ile Kemalist milliyetçiliğin ne kadar farklı temeller ve idealler üzerine kurulmuş olduğu ortaya çıkacaktır.

3. Atsız'ın İdeolojisi ve Görüşleri

Hüseyin Nihal Atsız'ın ideolojisi ve görüşleri; ırkçılık düşüncesi, Turancılık, komünizm karşıtlığı, din ve ahlak ve tarih anlayışı başlıkları altında açıklanacaktır.

3.1. Irkçılık Düşüncesi

Atsız'ın ırkçılık anlayışı gençlik yıllarına dayanmaktadır ve Askerî Tıbbiye yıllarında Türk antropolojisine duyduğu ilgiyle şekillenmiştir. 1928'de Türk Yurdu dergisinde, kafatası ölçümlerinin etnografik bağları desteklemesi gerektiğini savunan bir yazı kaleme almıştır (Özcan, 2018: 70). Antropoloji derslerinde aktif tartışmalara katılmış, bu süreçte Şevket Aziz ve Cezmi Türk gibi isimlerle iş birliği yapmıştır. Antropolojiyi tarih yazımında destekleyici bir delil olarak gören Atsız, Türklüğü yalnızca kültürel ve dilsel bir bağlamda değil, fiziksel, fizyolojik ve biyolojik bir olgu olarak tanımlamıştır (Atsız ve Oran, 1953: 1455). Atsız, kan ırkçılığına dayalı bir Türkçülük anlayışını benimseyerek, Türk olmayı üç nesil boyunca Türk kanına sahip olmakla ilişkilendirmiştir. Atsız, dil veya kültür yoluyla Türklüğe dâhil olmayı yetersiz bulmuş ve bunun ancak biyolojik bağlarla mümkün olduğunu savunmuştur (Atsız, 1947: 4). Bu bağlamda, Osmanlı ordusundaki Arnavut, Kürt ve Arapların ihanet örneklerini kullanarak, Türk olmayanların Türklüğe zarar verebileceğini ileri sürmüştür. Atsız'ın milliyet tanımı, Ziya Gökalp'in kültür temelli yaklaşımlarından ziyade Rıza Nur'un biyolojik temelli fikirlerine dayanmaktadır (Nur, 1942: 4). Ona göre, Türk ırkının varlığı, biyolojik saflığın korunması ve bu özelliklerin davranışlarla desteklenmesiyle mümkündür (Küçükcalcan, 2016: 202).

Nihal Atsız'ın ırkçılık anlayışı, yalnızca Türk soyluların ülke yönetiminde söz sahibi olmasını öngörür ve Türkçülüğün en temel unsurlarından biridir. Bu anlayış, dışa dönük bir hedef olan Turancılık ile birleşerek ayrılmaz bir bütün oluşturur. Turancılık, Türkçülüğün dış politika vizyonunu temsil ederken, ırkçılık iç meselelerde saf bir ırk ve ırk bilincinin oluşturulmasını amaçlar. Bu iki unsur, birlikte çalışarak Türklerin tarihsel birliğini sağlama hedefini taşır (Atsız, 1952: 2-7; Dursun, 2023: 259). Atsız'ın gerçekte ırkçı olmadığı savları ileri sürülse de Atsız, referanslarını Mendel biyolojisi üzerine inşa etmiş ırk ve melezlik konusunda üç nesillik bir karışmanın ırkı ortadan kaldıracağını ifade etmiştir, bu yüzden nüfusun saflığına etki eden evlilik ve doğumu Türkçü biyopolitikanın en önemli noktası olarak

görmüştür (Yaşlı, 2016: 26; Çelen, 2024: 55-57).

Nihal Atsız, eserlerinde Türklerin brakisefal olduklarını belirtirken, bu konuda yeterince bilimsel ve usulüne uygun araştırma yapılmadığını düşünen Cezmi Türk ile benzer görüşleri paylaşmıştır (Dursun, 2023: 250-255). Antropolojik verilere dayanan Türk tarihi yazımı girişimlerinin olduğu bir dönemde, Atsız, I. Tarih Kongresi'nden önce "Atsız Mecmua"'da görüşlerini dile getirmiştir (Dursun, 2023: 252). Atsız, Türklerin ırk sınıflandırmalarında yanlış değerlendirilmesine karşı çıkmış ve bu sınıflandırmaların bilimin objektif esaslarına dayanmadığını savunmuştur. Türklerin Moğol ve Tonguzlarla aynı dil ailesine mensup olduğunu belirtmiş, buna rağmen Türklerin "sarı ırk" içine, Aryanilerin ise Türklerden farklı olarak "beyaz ırk" içine yerleştirilmesini eleştirmiştir. Türklerle Aryaniler arasında bilimsel bir yakınlık bulunmadığını vurgulayan Atsız, bu tür ayrımların bilimsel gerçeklere aykırı olduğunu savunmuştur (Atsız, 1931a: 6-7).

Atsız, Türk siyasal hayatında Türklük gururunu korumaya yönelik tavizsiz tutumu ve ırk merkezli ideolojisi nedeniyle önemli bir figür olarak tartışılmaya devam etmektedir. Türk olmayan bir komutana selam vermediği için askerlik mesleğinden ayrılması, onun bu konudaki katı duruşunun sembolik bir örneği olarak görülür. ırk kavramına bağlılığı, yazı ve şiirlerindeki keskin üslubu ile birleşerek, onu Türk siyasetinin en bilinen ırkçı figürlerinden biri yapmıştır (Atsız, 1965: 3; Dursun, 2023: 249).

Öztuna, Atsız'ın 1944 ırkçılık-Turancılık davası'ndan sonra biyolojik ırkçılığı terk ederek, kültürel milliyetçiliğe yöneldiğini ve primordialist yaklaşımdan duygu temelli etno-sembolizme kaydığını iddia eder (Öztuna, 1976: 45-46). Nihal Atsız, milliyetçiliğin modern dünyadaki yeniden şekillenmesinde, Nâmik Kemâl, Ziya Gökalp ve Rıza Nur gibi öncüllerin yanı sıra halk kültürü ve duyguya verdiği önemle etno-sembolist akıma yakın durmaktadır. Ancak, değişmez biyolojik özelliklere olan inancı nedeniyle, Edward Shils ve Clifford Geertz'in savunduğu ilkçi milliyetçilik anlayışının bir temsilcisi olarak değerlendirilmelidir (Shils, 1957; Dursun, 2023: 249-250). Bazı çevreler, dönemin dünya genelindeki ırkçı söylemlerini ve siyasî iktidarın bu tür fikirleri bilimsel olarak kabul etmesini gerekçe göstererek Atsız'ı aklama çabasına girmiştir. Oğlu Yağmur Atsız ise, Atsız'ın kafatası ölçme eylemlerini ciddiyyetten uzak bir şaka olarak yansıtmış, kullanılan aletin de aslında bir pelvimetre olduğunu belirtmiştir (Dursun, 2023: 250-252). Reha Oğuz Türkkkan, kafatası ölçme konusunda Yağmur Atsız'ın açıklamalarını, bir anekdot aktararak reddetmiştir (Türkkkan, 2015). Atsız, 1944 ırkçılık-Turancılık Davası sonrasında sürekli ırkçılıkla suçlanmasına karşı, bu suçlamaların kafatası ölçümleri yapan Kemalistlere yöneltildiğini gerektiğini savunmuştur. Kardeşi Nejdett Sançar ise bu tür çalışmaların Atatürk'ün teşvikiyle başladığını olumlayarak belirtmiştir. Ancak 1966'da yayımlanan Türk Ülküsü kitabında ırk ve ırkçılık kelimeleri yerine soy ve soyculuk ifadeleri kullanılarak bu suçlamaların etkisi azaltılmaya çalışılmıştır (Türk, 1931: 127-129; Maksudyan, 2007: 88; Dursun, 2023: 251).

Atsız, Türklerin tarihte yabancılarla karışmama konusundaki titizlikleri sayesinde ırk bütünlüğünü koruduğunu ve topluma dâhil edilen yabancı unsurları da asimile ederek toplumsal yapıyı bozmadan uyum sağladığını savunur. Nihal Atsız'a göre ırkçılık, Türklerin tarih boyunca kendilerini korumak için geliştirdikleri millî bir savunma mekanizmasıdır (Sançar, 1973b: 74). Anadolu'da yabancıların uzun süre yaşayıp Türkçe konuşmalarına rağmen topluma tam olarak

kabul edilmemesi, ırkçılığın Türkler arasında bir gelenek olduğunu gösterir. Atsız, Türkleri tarihsel, kültürel ve biyolojik açıdan ortak özelliklere sahip, değişmez bir halk olarak görür. Ona göre, Türklerin devasa bir coğrafyaya yayılmasına rağmen ırk saflığını koruması, ırkçılığın Türklerin değişmez bir karakteri olduğunu kanıtlamaktadır. Irkçılık hem ilmî hem de tarihî bir sürekliliğe sahip bir olgu olarak Türklerin varlıklarını sürdürmelerinin temel unsurlarından biridir (Atsız, 1931b: 157-160; Dursun, 2023: 260).

3.2. Turancılık

Atsız, Turancılık idealini, tarihî mirasları da kapsayacak şekilde tüm Türkleri tek bir devlet çatısı altında birleştirme ülküsü olarak tanımlamıştır. Bu ülkü, onun gözündeki bir milletin varlığını anlamlı kılan en kutsal hedeflerden biridir (Deliorman, 2013: 170). Ancak, yaşadığı dönemde Türklerin büyük bir kısmı bağımsızlıklarını kaybetmiş, farklı devletlerin kontrolü altına girmiştir. Atsız’a göre Turan, Türklerin yaşadığı bütün toprakları, hatta bugün Türklerin kalmadığı Kırım gibi tarihî Türk yurtlarını da kapsar. Bu nedenle, “Osmanlı ülkesinin Turan olmadığı” yönündeki ifadenin de doğru olmadığını savunur (Atsız, 1975: 32-38).

Atsız, Turancılığın MÖ 3. yüzyıla kadar uzanan köklü bir düşünce sistemi olduğunu ifade eder ve bunu Türk Milleti’nin ülküsü olarak tanımlar. Ancak, bu kavramın herkes tarafından farklı şekillerde yorumlandığını ve bir tür “romantizm” olarak gösterildiğini dile getirir (Güntürk, 2018: 26). Atsız, millî ülkülerin şiirsel bir yönü olan romantizmi barındırdığını kabul etmekle birlikte, bu ülkülerin yalnızca romantik bir hayalden ibaret olmadığını vurgular. Ona göre, ülküler, gerçeğe dayanan, net ve somut amaçları olan bir duygu ve düşünce sistemidir. Böylece Turancılığı hem tarihî bir gerçeklik hem de geleceğe yönelik bir ideal olarak ele alır (Atsız, 1968: 37; Namal, 2022: 49).

Hüseyin Nihal Atsız, II. Dünya Savaşı sırasında kaleme aldığı “Yabancı Bayraklar Altında Ölenlere Ağıt” başlıklı makalesini, başka devletlerin boyunduruğu altında, istemedikleri saflarda savaşan ve yaşamlarını yitiren Türklere ithaf etmiştir. Makalesinin başlangıcında, ırkdaşlarına hitap ederek şu ifadeleri kullanır: “*Ey, istemedikleri saflarda gönülsüz olarak çarpışıp kan döken uzaktaki kardeşler!*” Bu sözlerle, onların içinde bulunduğu durumu derin bir üzüntüyle karşıladığını dile getirir. Atsız, yazısının bu Türklere bir ağıt niteliği taşıdığını vurgulayarak, onların yaşadığı trajediyi duygusal bir biçimde ele alır (Atsız, 1943: 21-22).

Hüseyin Nihal Atsız, 18 Haziran 1966 tarihinde Ulus gazetesinde yayımlanan “İrkçi ve Turancı Dergiler Okullara Niçin Gönderiliyor? Bakana Tekrar Soruyor ve Cevap İstiyoruz” başlıklı eleştirel bir yazıya yanıt olarak kaleme aldığı “Turancıyız, Ne Olacak?” başlıklı makalesinde, Turancılık fikrini ve kendisine yöneltilen eleştirilere dair görüşlerini dile getirmiştir (Atsız, 1966b: 17). Atsız, Türk milletinin tarih boyunca olduğu gibi yeniden birleşmesi fikrini en üstün millî ideal olarak görmektedir. Birleşmiş Milletler gibi uluslararası kuruluşların “maskaralık” olarak nitelendirdiği ideallerine karşı çıkarak, bu tür hedeflerin Türk milleti için anlam ifade etmediğini savunur. Atsız’a göre, bir milletin büyüme ve birleşme hedefine sahip olmaması, varlığını tehdit eden ölümcül bir düşüncedir (Namal, 2022: 44).

“Turancılık Romantik Bir Hayal Değildir” (2 Şubat 1968) başlıklı makalesi, Orhon Seyfi Orhon’un Turancılık hakkındaki yanlış yorumlarını eleştirmek amacıyla yazılmıştır. Atsız,

Orhon'un makalesinde yer alan bazı noktaları sert bir şekilde eleştirir. Orhon, Ziya Gökalp'in Türkçülüğünü pasif bir şekilde tanımlayarak, Gökalp'in eski Türk ülkelerinin zapt edilmesini savunmadığını iddia eder. Ancak Atsız, Gökalp'in "Moskofun ülkesi viran olacak; Türkiye büyüüp Turan olacak" gibi dizelerini örnek göstererek bu fikrin yanlış olduğunu kanıtlar. Orhon, Turancılığı Yunanlıların Megalo İdeası'na benzetmemenin doğru olduğunu söyler. Atsız, bir milletin büyüme hedefinden korkmasının o milletin çöküşüne neden olabileceğini belirterek, Turancılığı Türk milletinin doğal ve zorunlu bir hedefi olarak nitelendirmiştir (Atsız, 1968: 3-4).

Atsız'ın 30 Nisan 1973 tarihli "Turancılık" makalesinde meseleyi geniş kapsamlı ele alır. Turancılığı nesillerden fedakârlık ve mücadele isteyen bir inanç olarak görür. Türk milletinin, millî bir hedefe sahip olmadan varlığını sürdüremeyeceğini savunur. Turancılığın maceracı bir düşünce olarak eleştirilmesine karşı çıkar. Enver Paşa'nın Kafkas Cephesi'ndeki başarısızlığını örnek göstererek bir başarısızlık nedeniyle bir fikrin yanlış olduğunun iddia edilemeyeceğini belirtir. Ona göre, macera ve risk, büyük milletlerin büyümesi için gereklidir. Kristof Kolomb'un Hindistan'a gitme girişimi, Babür'ün Hindistan'a, Yavuz Sultan Selim'in Mısır'a girişi gibi tarihi olayları, başarılı maceralar olarak değerlendirmiştir. Turancılığı sadece kültürel bir birlik olarak anlamının yanlış olduğunu, siyasi birliğin kültürel birliği de beraberinde getirdiğini ifade etmiştir. Atsız, Türkiye dışındaki Türklerle ilgilenmenin bir macera olarak görülmesini eleştirmiş ve bu tutumun, gençlerin tarihlerinden kopuk bir şekilde yetişmesine neden olduğunu belirtmiştir (Atsız, 1973: 3-4).

3.3. Komünizm Karşıtlığı

Hüseyin Nihal Atsız, Türkçü-Turancı ideolojinin önde gelen isimlerinden biri olarak, anti-komünist söylemin şekillenmesinde önemli bir rol oynamıştır. Atsız'ın yazıları ve eylemleri, komünizmi "Moskova ajanlığı" ve "Türk milletine yönelik bir tehdit" olarak tanımlayan sağ ideolojinin belirgin örneklerini sunmaktadır (Atsız, 1997d: 4-6).

II. Dünya Savaşı sonrası Soğuk Savaş'ın etkisiyle Türkiye'de anti-komünist söylem hızla yaygınlaşmıştır. Hüseyin Nihal Atsız, komünizme karşı duruşunu hem yazıları hem de teşkilatlanma çabalarıyla ortaya koymuş ve bu süreçte, komünizmi millî değerlere, dine ve devlete yönelik bir tehdit olarak konumlandırmıştır (Bayraktar, 2020: 257).

Atsız, komünizmi sadece bir ideoloji olarak değil, "Moskofçuluk" olarak tanımlamıştır. Ona göre komünistler, milliyetçi değerlere düşman ve Moskova'nın çıkarları doğrultusunda çalışan ajanlardır. Atsız, komünizmi "dini inkâr eden, mülkiyeti tanımayan ve insanları köleleştiren zalim bir rejim" olarak nitelendirmiştir (Atsız, 1997c: 118). Atsız'ın yazılarında, komünistler "vatan haini" ve "Türk milletinin düşmanı" olarak tasvir edilir. Komünistlerin, Rusya'nın dünya egemenliği planlarına hizmet eden ajanlar olduğunu öne sürmüştür (Atsız, 1997a: 13-14).

Atsız, anti-komünist söyleminde özellikle solcu akademisyenleri hedef almış ve bu kişileri isim vererek ihbar etmiştir. 1944 yılında Başbakan Şükrü Saraçoğlu'na yazdığı açık mektuplarda, komünistlerin devlete ve millî değerlere zarar verdiğini savunmuş ve bu kişilere karşı önlem alınmasını talep etmiştir. Bu mektuplar, 1944 ırkçılık-Turancılık davası'nın fitilini ateşleyen önemli belgelerden biri olarak kabul edilir (Bayraktar, 2020: 267).

Komünizmi, milliyetçiliğe ve Türk kimliğine zarar veren bir ideoloji olarak gören Atsız, komünistleri “en alçak vatan hainleri” olarak nitelendirmiştir. Ona göre komünizm, yoksulluk, gerilik ve bilgisizlik bataklıklarında gelişen bir ideolojidir ve bu nedenle toplumsal kalkınma ile bu tür ideolojilere karşı koymak mümkün olabilir (Dağ, 2010: 54): “*Komünizm; yoksulluk, gerilik ve bilgisizlik bataklıklarında açan bir çiçektir*” (Atsız, 1997e: 119-120).

Atsız, komünizmin yanı sıra Siyonizm ve masonluğu da Türk milletinin düşmanları arasında saymıştır. Ona göre bu akımlar, Türk milletinin millî değerlerini yok etmeye yönelik faaliyetlerde bulunmaktadır (Dağ, 2010: 55).

3.4. Din ve Ahlak

Atsız’a göre insanlar, hangi dine mensup olurlarsa olsunlar, inanma ihtiyacı duyan varlıklardır. Bu inanç, çoğu zaman toplumu bir arada tutan önemli bir dinamik olarak öne çıkar. Ancak bu inanç, toplumu manipüle etmek için kullanıldığında zarar verici bir hale gelir. Atsız, “din’i bir araç olarak kullananları” şarlatan olarak niteler ve bu tür davranışlara halkın karşı durması gerektiğini ifade eder (Cündioğlu, 2017: 107; Cengiz, 2020: 45). Atsız’ın “Bozkurtların Ölümü” isimli eserinde, “Türk Tanrısı” kavramı dikkat çeker. Burada Tanrı, sadece Türkleri destekleyen, onlara yardım eden bir varlık olarak tasvir edilmiştir. Bu anlayış, Türk kimliği ile inanç arasında kurulan bağı ortaya koyar (Kapıcı, 2022: 19).

Atsız’ın eserlerinde İslam’ın sosyal bir realite olarak kabul edildiği, ancak İslam’a dayalı bir siyaset anlayışını reddettiği gözlenir. Hilafet’in kaldırılmasını desteklemiş ve Cumhuriyet dönemindeki laiklik anlayışını önemsemiştir (Taş ve Göksüçukur, 2019: 473). Cumhuriyet’in ilk yıllarındaki şeyhlik ve tarikat hareketlerine sert eleştiriler yönelten Atsız, rejime karşı ayaklanmaların bertaraf edilmesi gerektiğini savunmuştur. Hilafet rejiminin geri getirilmesine yönelik çabaları şiddetle eleştirerek, çağdaş bir devlet yapısının laiklik temelinde kurulması gerektiğini dile getirmiştir (Akgül, 1999: 109). Atsız, dini bir toplumsal dinamik olarak kabul eder, ancak onun bireyler üzerindeki etkisinin çıkar sağlamak için kullanılmasına karşıdır. Dinin bireysel bir alan olarak ele alınması gerektiğini savunur. Eserlerinde toplumun dini suistimal edenlere karşı bilinçlendirilmesi gerektiği mesajını verir (Cündioğlu, 2017: 107).

Atsız, 1930’lu yıllarda yazdığı makalelerinde din olgusunun toplumdaki rolü üzerine çarpıcı eleştirilerde bulunur. Bu dönemde, dinin bir “mefkûre” olma gücünü yitirdiğini ve Türkçülük fikrinin bu boşluğu doldurması gerektiğini savunmuştur. 1932 tarihli bir makalesinde, “din bir mefkûre olma kuvvetini kaybetmiştir” diyerek, Türkçülüğün bu rolü devralması gerektiğini belirtmiştir (Atsız, 1932: 213).

Atsız’ın din konusundaki görüşlerindeki daha yumuşak söylemler, ahlak anlayışı ile de yakından ilişkilidir. Ona göre, bir milletin varlığını devam ettirebilmesi, ahlaki değerlere sıkıca bağlı kalmasıyla mümkün olabilir. Atsız, ahlaki yozlaşmayı, bir toplumun çöküşünün en önemli sebeplerinden biri olarak görür ve bu yozlaşmayı engellemenin yegâne yolunun millî ve dini değerlerin bir arada yaşatılması olduğunu savunur. Atsız’ın bu kapsamda yaptığı çağrılar, özellikle Türk toplumunun Batı medeniyetlerinin yozlaşmış değerlerinden uzak tutulması ve Türk özülleri üzerine inşa edilmesi gerekliliği etrafında şekillenmiştir (Yılmaz, 2019: 46-47). Ahlak konusuna büyük önem veren Atsız, ahlakı bir milletin temel taşı olarak görmüştür. Atsız’a göre ahlak, millet yapısının temelidir. O olmadan hiçbir şey olmaz (Atsız, 1997c: 165).

Atsız, dini millî hayatı yücelten bir değer olarak görmüştür. Ona göre din, birey ve millet için vazgeçilmez bir manevi ve ahlaki dayanak noktasıdır. Atsız’a göre: “*Bugünkü Türk dünyasının dayandığı iki esaslı temelden birisi, İslam dinidir ve bu din, millî varlığımızın ayrılmaz bir parçasıdır*” (Atsız, 1997e: 115).

Atsız’ın din konusundaki fikirleri, dönemine göre çeşitlilik gösterse de, temelinde Türkçülük ülküsü ile birleşen bir millî perspektif yatmaktadır. Din, Atsız için bazen eleştirilen bir medeniyet unsuru, bazen ise millî birliğin destekleyici bir ögesi olmuştur. Türk kimliğini ön plana alan bu yaklaşım, onun eserlerinde çok boyutlu bir şekilde yer bulmuştur.

3.5. Tarih Anlayışı

Hüseyin Nihal Atsız’ın tarih anlayışı, millî bir hafıza oluşturma ve Türk milletinin tarihsel bütünlüğünü koruma çabası üzerine inşa edilmiştir. Atsız, Türk tarihini kesintisiz bir süreç olarak görmüş, tarih metodolojisi ve olaylara yaklaşımıyla kendine özgü bir tarihçilik ekolü geliştirmiştir. Atsız’a göre tarih, bir milletin hafızasıdır. Ona göre tarihin temel işlevi, geçmiş olaylardan dersler çıkararak geleceğe ışık tutmaktır. Atsız bu görüşünü şu şekilde açıklar: “*Tarihi bilmek, millî kudret ve millî kusurları bilmek demektir*” (Atsız, 1935: 1).

Atsız, geçmişin millî ruhun bir unsuru olarak değerlendirmiştir. Şair kimliğiyle kaleme aldığı Toprak Mazi şiirinde bu düşüncesini şu dizelerle ifade eder (Atsız, 2018: 75): “*Arkasında olmasaydı şanlı bir mazi, bu milletten çıkar mıydı bir büyük Gazi?*”

Atsız’a göre Türk tarihi, aralıksız bir bütündür. Türklerin kurduğu devletlerin farklı hanedanlarca yönetilmiş olmasını, devletlerin ayrı kabul edilmesi gerektiği anlamına gelmediğini vurgulamıştır. Bu bağlamda, Osmanlı Devleti’nin yerine Türkiye Cumhuriyeti’nin kurulmasını da “rejim değişikliği” olarak değerlendirir. Şöyle der (Atsız, 2015b: 11): “*Bir Osmanlı devleti yoktu ki yıkılmış olsun. Sadece Osmanlı hanedanı vardı. Yıkılan odur.*”

Atsız, Türk tarihini iki ana bölüme ayırır: Anayurttaki Türk Tarihi ve Yabancı İllerdeki Türk Tarihi. Bu yaklaşımı, Türklerin tarihini bütüncül bir bakış açısıyla ele almasını sağlamıştır (Atsız, 2015a: 16). Atsız, tarihin bir bilim olmadığını, tarihçilerin olaylara yaklaşımında mantık ve sağduyuya dayalı bir yöntem izlenmesi gerektiğini belirtmiştir. Tarihin metodolojisi konusunda ise şöyle bir eleştiride bulunur (Atsız, 2015b: 1): “*Tarih metodu denilen şeyi tarihçilerin muhayyilesi uydurmuştur.*”

Ayrıca, geçmişin doğru değerlendirilmesi için olayların yaşandığı dönemin şartlarının göz önünde bulundurulması gerektiğini savunmuştur (Atsız, 1997b: 52): “*Mazide yaşayanların fikir ve mefkûreleri bize aykırı gelse bile, onları zaman ve mekân şartları içinde mütalaa etmeliyiz.*”

Hüseyin Nihal Atsız’ın tarih yorumu, Türk tarihini millî birliğin zengin bir dokusu halinde ören ilgi çekici bir anlatıdır. Onun yaklaşımı sadece ideolojik ve metodolojik çerçevelerin önemini vurgulamakla kalmaz, aynı zamanda ulusun mirasıyla derin bir bağ kurulmasına da ilham verir. Bugün, onun görüşleri güçlü bir şekilde yankılanmakta, ulusal kimliğin ve kolektif hafızanın özünü korumak için hayati bir temel oluşturmaktadır.

Sonuç

Hüseyin Nihal Atsız, milliyetçiliğin teorik ve pratik yönlerini kendi düşünce dünyasına göre yeniden yorumlayarak Cumhuriyet dönemi Türk milliyetçiliğine önemli katkılarda bulunmuştur. Atsız'ın düşünce yapısı, Türk milletine duyduğu derin sevgiye, tarihi ve kültürel mirasa olan saygıya, ırk birliğini ön plana çıkarmaya ve güçlü bir Turancılık idealine dayanmaktadır. Onun düşünce dünyasında Türkçülük ve tarih bilinci merkezi bir rol oynamaktadır. Atsız, Türk milletini büyük bir tarihi bütün olarak değerlendirmiş ve Türkçülük fikrini bu tarihin sürekliliği üzerine inşa etmiştir. Atsız'ın ırk anlayışı, biyolojik bir ırkçılık anlayışından uzak olup, daha çok kültürel bağlamda bir "ırk birliği" arayışını yansıtmaktadır. Atsız, Türk milletinin saflığını koruması gerektiğine inanarak, bu saflığın Türk kültürü ve tarihi ile bütünleştirilmesi gerektiğini savunmuştur.

Atsız, Türk milliyetçiliğine daha etnik ve tarihî kökenlere dayalı bir perspektif kazandırmıştır. Atsız'ın milliyetçilik anlayışında "Türklük" biyolojik ve tarihî bir aidiyet olarak kabul edilir. Ona göre, Türk milletinin saflığını koruması için etnik bir kimliğin korunması zorunludur; bu nedenle, Türk milliyetçiliği, etnik saflığın korunması ve millî birliğin sağlanması gibi hedefleri içerir. Atsız, Türk milletini tarihî bir misyonun taşıyıcısı olarak görür ve Türklüğün tarihî mirasının devamı için Türklerin biyolojik ve kültürel saflıklarını korumaları gerektiğini savunur.

Atsız, milliyetçiliğin dışlayıcı bir anlayışla ele alınması gerektiğini savunur. Ona göre, Türk milletinin kendine özgü kimliği, tarihî düşmanlarına karşı korunmalı ve gerektiğinde katı tedbirlerle bu kimlik savunulmalıdır. Bu nedenle, Atsız, kültürel kimlikten çok biyolojik bir kimliğe vurgu yapar ve milliyetçiliği bu çerçevede şekillendirir. Bu düşünceler, onun Turancılık fikrini de destekler; Atsız, tüm Türkleri tek bir çatı altında toplama ve Türk dünyasında etnik bir birliği sağlama idealine sahiptir.

Atsız'ın Türk milliyetçiliğine yaptığı en belirgin katkılardan biri, Turancılık idealidir. Turancılık, tüm Türk milletlerini bir araya getirme hedefiyle şekillenmiş bir idealdir ve Atsız, bu ideali Türk milliyetçiliğinin nihai amacı olarak görür. Ona göre, Türk milletinin tarihi birliği ve kültürel üstünlüğü, Türk dünyasını birleştirmekle mümkündür. Bu ideal, Atsız'ın milliyetçiliğine bir misyon katmış ve Türk milliyetçiliğini etnik dayanışma çerçevesinde tanımlayan bir çizgiye çekmiştir.

Hüseyin Nihal Atsız, ırkçı-Turancı milliyetçiliğin önde gelen temsilcisi olarak, Kemalist milliyetçiliği özellikle ırk temelli bir bakış açısıyla eleştirmiştir. Kemalist rejimin milliyetçilik anlayışı ile ırkçı-Turancı milliyetçilik arasında 1920'li yılların sonlarından itibaren başlayan gerilimler, Nihal Atsız gibi isimlerin fikirleri etrafında şekillenmiştir. Atsız'ın radikal yaklaşımları, bu akımı Kemalist milliyetçilikten belirgin bir şekilde ayırmış ve iki ideoloji arasındaki farklılıkları daha açık hale getirmiştir.

Atsız'ın milliyetçiliği tarihsel ve etnik bağlamlarda tanımlayan daha muhafazakâr ve gelenekçi yaklaşımı, Türk milliyetçiliğinin anlamını ve sınırlarını genişletmiştir. Atsız'ın romantik ve idealist yaklaşımı, Türkçülüğün köklerini ve duygusal bağlarını güçlendirmiştir. Hüseyin Nihal Atsız'ın milliyetçilik anlayışı, Tablo 1'de bazı alt başlıklarda özet olarak ifade edilmiştir:

Tablo 1: Hüseyin Nihal Atsız'ın Milliyetçilik Anlayışı

Hüseyin Nihal Atsız	
Milliyetçiliğin Temeli	Etnik ve tarihî temellere dayanır; Türklüğün biyolojik saflığını vurgular.
Kimlik Anlayışı	Türk kimliği, biyolojik ve tarihî bir aidiyet olarak tanımlanır; etnik birlik ön plandadır. Etnik saflık ön plandadır.
Yaklaşım Tarzı ve Hedef	Dışlayıcıdır; etnik Türklere odaklanır ve diğer etnik unsurlara mesafeli yaklaşır. Türklüğün etnik ve kültürel bütünlüğünü sağlamak
Din ve Milliyetçilik	İslam, sosyal bir gerçeklik olarak kabul edilir; ancak milliyetçilikte Türklük önceliklidir. Dini siyaset reddedilir.
Turancılık	Turancılığı Türk milliyetçiliğinin nihai amacı olarak görür; tüm Türklerin birliğini savunur.
Modernleşme ve Batı	Batı etkisine karşı daha sert bir tutum sergiler; Türklüğün bağımsızlığını güçlü şekilde korur.
Toplum ve Ahlak	Ahlaki değerler önemlidir, ancak biyolojik Türklük bu değerlere üstün tutulur.
Birlik Anlayışı	Milliyetçilik, Türk milletinin etnik ve tarihî özelliklerini korumaya yönelik bir çerçeve sunar.
Etkisi ve Amacı	Türk kimliğini korumak, dış etkilerden arındırılmış bir millet oluşturmak. Türklüğün biyolojik ve tarihî mirasını koruma misyonu.

Kaynak: Yazarlar tarafından oluşturulmuştur.

Günümüzde Hüseyin Nihal Atsız, Türk milliyetçiliğinin öncülerinden biri olarak kabul edilmektedir. Milliyetçiliği etnik ve kültürel temellere dayalı olarak tanımlayan özgün bir düşünce sistemi geliştirmiştir. Atsız'ın milliyetçilik anlayışı, Türk tarihine ve kültürüne duyulan derin bir bağlılıkla şekillenmiş, güçlü bir “ırk ve soy birliği” vurgusuyla belirginleşmiştir. Günümüzde, Atsız'ın milliyetçilik anlayışının etkileri, özellikle milliyetçi kesimler arasında hissedilmekte ve Türkiye'deki bazı siyasal ve sosyal hareketlerin ideolojik temelini oluşturmaktadır.

Atsız'ın milliyetçilik anlayışı, küreselleşme karşısı bir duruş sergileyerek, Türk milletinin dış etkilerden bağımsız bir milli kimlik oluşturma gerekliliğini savunmaktadır. Bu durum, küreselleşme sürecinde yerel değerlerin korunması gerektiğini düşünen kitleler arasında popüler bir görüş haline gelmiştir.

Hüseyin Nihal Atsız'ın milliyetçilik anlayışı, günümüzde Türk toplumunda milliyetçi ve muhafazakâr düşüncelerin temel taşlarından biri olarak varlığını sürdürmektedir. Atsız'ın etnik köken, tarih ve kültür odaklı milliyetçilik anlayışı, Türkiye'deki milliyetçi kesimler tarafından sahiplenilmekte ve millî kimliğin korunması, kültürel değerlerin yaşatılması konusunda güçlü bir referans noktası olarak görülmektedir. Atsız'ın düşünceleri, genç nesiller ve siyasi partiler arasında halen etkisini korumakta olup, Türkiye'nin millî kimliğini Batı'ya bağımlı olmayan bir yapı üzerine inşa etme amacına hizmet etmektedir.

Extended Abstract

In post-Republican Türkiye, nationalism has played a central role in reconstructing social identity and protecting national values. However, rather than being an ideologically fixed concept, nationalism has changed according to periods, social developments, and the perspectives of different thinkers. Hüseyin Nihal Atsız, an important figure from different

schools of thought, interpreted this ideology from his unique perspective and contributed to Turkish nationalism from his own perspective.

Although many interpretations of Turkish nationalism emerged during the Republican period, the two most prominent interpretations that are considered to have influenced the idea of Turkish nationalism the most were conservative nationalism and racist-Turanist nationalism. Both perspectives have profoundly influenced contemporary Turkish nationalism and were represented by prominent intellectuals at the time of their emergence.

Racist-Turanist nationalism refers to a stricter understanding of nationalism advocated by Hüseyin Nihal Atsız and the writers around him. Racist-Turanist nationalism was originally shaped around Atsız's views. This understanding shifted Turkish identity from a political (civic) and cultural basis to an ethnic and biological one, and defended it by emphasizing the ideal of Turanism, which Kemalist nationalism ignored. It was critical of the Westernization policies of the Kemalist regime and the relations with the Soviet Union, and took a particularly harsh stance against communism and those who advocated communist ideology. While Kemalist nationalism was shaped by an understanding that advocated integration into Western civilization and international peace, racist-Turanist nationalism adopted a more isolated, race-based, and expansionist perspective. In contrast to the rational and pragmatic foundations of Kemalist nationalism, racist-Turanist nationalism was more ideological and romantic.

Hüseyin Nihal Atsız's emphasis on biological racism and racist-Turanist nationalism significantly distinguishes him from both Kemalist nationalism and the conservative nationalism that developed against this understanding. Moreover, the conjuncture of the period allowed Kemalist nationalism to be adopted as a more effective and sustainable policy, while racist-Turanist nationalism remained a marginal movement. The tension between these two understandings was also shaped by the international and domestic political developments of the period. This movement or nationalism gained strength especially during and after the Second World War, but suffered a major blow with the Turkism-Turanism Trial of 1944. However, this nationalism came back to the agenda years later, influencing many perspectives.

In this article, in order to analyze how post-Republican Turkish nationalism was shaped through the thoughts of Hüseyin Nihal Atsız, a qualitative research method was adopted, and literature review and content analysis methods were used. The literature review was based on primary sources such as Atsız's written works, books, articles, magazine articles, and discourses. In addition, academic studies, critical evaluations, and other studies on Atsız's views were also analyzed within the scope of the research.

In post-Republican Turkey, nationalism has played a central role in the reconstruction of social identity and the protection of national values. However, rather than being an ideologically fixed concept, nationalism has changed according to periods, social developments and the perspectives of different thinkers. Hüseyin Nihal Atsız, a prominent figure from different schools of thought, interpreted this ideology with a historical and culture-based understanding of nationalism and contributed to Turkish nationalism from his own perspective. This research aims to analyze the ideological and sociological evolution of post-Republican Turkish nationalism within the framework of Hüseyin Nihal Atsız's world of thought.

In this context, the article reveals how Turkish nationalism was shaped in changing sociopolitical conditions and how Atsız's ideas influenced the understanding of nationalism. It also emphasizes the importance of understanding the ideological foundations of Turkish nationalism in the past in order to understand its role and impact in today's social context. An in-depth examination of Atsız's contributions to Turkish nationalism will provide an important resource not only on the history of nationalism but also on the impact of ideological currents on the social structure in Turkey.

Hüseyin Nihal Atsız made significant contributions to Turkish nationalism in the Republican period by reinterpreting the theoretical and practical aspects of nationalism according to his own world of thought. Atsız's thought structure is based on his deep love for the Turkish nation, respect for historical and cultural heritage, emphasizing racial unity and a strong Turanism ideal. Turkism and historical consciousness play a central role in his world of thought. Atsız considered the Turkish nation as a great historical whole and built his idea of Turkism on the continuity of this history. Atsız's understanding of race is far from a biological understanding of racism, but rather reflects the search for a "racial unity" in a cultural context. Atsız believed that the Turkish nation should preserve its purity and argued that this purity should be integrated with Turkish culture and history.

One of Atsız's most prominent contributions to Turkish nationalism is the ideal of Turanism. Turanism is an ideal shaped with the aim of uniting all Turkic nations, and Atsız sees this ideal as the ultimate goal of Turkish nationalism. According to him, the historical unity and cultural superiority of the Turkish nation are possible by uniting the Turkic world. This ideal added a mission to Atsız's nationalism and drew Turkish nationalism to a line that defined it within the framework of ethnic solidarity.

Hüseyin Nihal Atsız, as the leading representative of racist-Turanist nationalism, criticized Kemalist nationalism, especially from a race-based perspective. The tensions between the Kemalist regime's understanding of nationalism and racist-Turanist nationalism that began in the late 1920s were shaped around the ideas of figures such as Nihal Atsız. Atsız's radical approaches clearly distinguished this movement from Kemalist nationalism and made the differences between the two ideologies clearer.

Etik Beyanı	: Çalışmanın tüm hazırlık aşamalarında etik kurallara uyulduğu yazar tarafından beyan edilir. Aksi bir durumun tespiti hâlinde, Artvin Çoruh Üniversitesi Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi herhangi bir sorumluluk kabul etmez ve tüm sorumluluk yazara aittir.
Etik Onayı	: Çalışmada katılımcılardan anket, görüşme, gözlem ya da deney yoluyla birincil veri veya kişisel veri içeren herhangi bir içerik kullanılmamıştır. Bu nedenle etik kurul onayı gerekmemektedir.
Çıkar Çatışması	: Yazarlar arasında herhangi bir çıkar çatışması bulunmamaktadır.
Yazar Katkısı	: Yazarların katkıları aşağıdaki gibidir:
– Giriş	: Birinci ve İkinci Yazar
– Literatür	: Birinci ve İkinci Yazar
– Metodoloji	: Birinci ve İkinci Yazar
– Sonuç	: Birinci ve İkinci Yazar
Birinci yazar katkı oranı %50; İkinci yazar katkı oranı %50	
Finansman	: Yoktur.
Teşekkür	: Yoktur.
Yapay Zekâ Kullanımı	: Yapay zekâ destekli herhangi bir araç kullanılmamıştır.
Ethical Approval	: The author declares that all stages of the study were conducted in accordance with ethical research principles. In the event of any misconduct, Artvin Çoruh University Journal of International Social Sciences assumes no responsibility and all responsibility lies with the author.
Ethical Approval	: The study did not involve the collection of primary data or any content containing personal data through surveys, interviews, observations, or experiments with participants. Therefore, ethical approval was not required.
Conflict of Interest	: The authors declare that they have no competing interests.
Author Contributions	: Author contributions are as follows:
– Introduction	: First and Second authors
– Literature	: First and Second authors
– Methodology	: First and Second authors
– Conclusion	: First and Second authors
The contribution rate of the first author is 50%; the contribution rate of the second author is 50%.	
Funding	: None.
Acknowledgements	: None.
AI Use Statement	: No artificial intelligence tools were used in the preparation of this study.

Kaynakça

- Akgöz, S. (2016). *Basında Atsız*. Bozkurt Yayınları.
- Akgül, M. (1999). *Türk modernleşmesi ve din*. Çizgi Kitabevi.
- Atsız, B. ve Oran, H. (1953). *Tarih III- Yeni ve Yakın Çağlar*. İnkılap Yayınları.
- Atsız, H. N. (1931a). Türkler hangi ırktandır? *Atsız Mecmua*, Sayı: 1. 15 Mayıs.
- Atsız, H. N. (1931b). Yirminci asırda Türk meselesi II: Türk Irkı = Türk Milleti. *Atsız Mecmua*, Sayı: 6.
- Atsız, H. N. (1932). Maziye inkâr edenler, darülfünun ve milli tarih kongresi. *Atsız Mecmua*, Sayı: 16.
- Atsız, H. N. (1935). *Türk tarihi üzerine toplamalar*. Arkadaş Basımevi.
- Atsız, H. N. (1943). Yabancı bayraklar altında ölenlere ağıt. *Orkun*, Sayı: 14.
- Atsız, H. N. (1947). Büyük adamlar. *Özleyiş*, Sayı: 6, Mart, s.4.
- Atsız, H. N. (1952). Veda. *Orkun*, Sayı: 68, 18 Ocak.
- Atsız, H. N. (1965). Düşmana taviz verilmez. *Ötüken*, Sayı: 24, 16 Aralık.
- Atsız, H. N. (1966a). *Türk ülküsü*. Bozkurt Yayınları.
- Atsız, H. N. (1966b). Turancıyız, ne olacak? *Ötüken*, Sayı: 64, 25 Haziran, 17-18.
- Atsız, H. N. (1968). Turancılık romantik bir hayal değildir. *Ötüken*, Sayı: 3, Mart, 3-4.
- Atsız, H. N. (1969). Vilayete seyahat. *Ötüken Dergisi*, Sayı: 72. Aralık.
- Atsız, H. N. (1970). Yobazlık bir fikir müstehasesidir. *Ötüken Dergisi*, Sayı: 83, Kasım, s.3.
- Atsız, H. N. (1973). Turancılık. *Ötüken*, Sayı: 114.
- Atsız, H. N. (1975). Bir ansiklopedinin büyük yanlışları. *Ötüken*, Sayı: 64, Şubat.
- Atsız, H. N. (1997a). *Türk ülküsü*. İrfan Yayınları.

- Atsız, H. N. (1997b). *Makaleler II*. İrfan Yayınları.
- Atsız, H. N. (1997c). Türk ahlakı. *Makaleler III*. İrfan Yayınları.
- Atsız, H. N. (1997d). *Makaleler IV*, İrfan Yayınları.
- Atsız, H. N. (1997e). Türk milletine çağrı. *Türk Ülküsü*. İrfan Yayınları.
- Atsız, H. N. (2015a). Türk tarihine bakışımız nasıl olmalıdır. *Türk Tarihinde Meseleler*. Ötüken Yayınları.
- Atsız, H. N. (2015b). *Türk tarihi üzerine toplamalar*. Ötüken Yayınları.
- Atsız, H. N. (2018). *Yolların sonu*. Ötüken Yayınları.
- Bank, R. B. (2024). Siyaset yapma biçimi olarak milliyetçilik ve antikomünizm: Olgular, süreçler, arayışlar. *Memleket Siyaset Yönetim*, 19(42), 243-278. <https://doi.org/10.56524/msydergi.1389884>
- Bayraktar, Ö. (2020). Türkiye’de anti-komünist söylem ve Nihal Atsız. *Kafdağı*, 5(2), 256-275.
- Cengiz, F. Ç. (2020). Nihal Atsız’daki Kemalizm: Millî ve seküler bir dinin izini sürmek. *Mülkiye Dergisi*, 44(1), 37-64.
- Cündioğlu, D. (2017). *Meşrutiyet’ten Cumhuriyet’e Din ve Siyaset*. Kapı Yayınları.
- Çelen, M. K. (2024). *Atsız ve Irkçılık: Eleştirel Notlar*. Ötüken Yayınları.
- Dağ, Ç. (2010). *Hüseyin Nihal Atsız’ın Türk kültür tarihindeki yeri*. [Yüksek lisans tezi]. Atatürk Üniversitesi.
- Darendelioglu, İ. E. (1968). *Türkiye’de milliyetçilik hareketleri*. Tokar Yayınları.
- Deliorman, A. (2000). *Tanıdığım Atsız*. Yenilenmiş 2. Baskı. Orkun Yayınları.
- Deliorman, A. (2013). *Atsız: Hayatı, Görüşleri, Eserleri*. Berikan Yayınları.
- Durna, F. Z. ve Koçak, H. (2024). Türk Milliyetçiliğinin Doğuşu ve Kimlik Olarak İnşası. *Gazi Türkiyat*, (35), 255-276.
- Dursun, M. (2023). *Nihâl Atsız: Milliyetçi bir liderin siyasi entelektüel portresi*. [Doktora tezi]. İstanbul Üniversitesi.
- Ercilasun, A. B. (2018). *Atsız: Türkçülüğün mistik önderi*. Panama Yayınları.
- Goloğlu, M. (1974). *Milli Şef Dönemi (1939-1945)*. Turhan Kitabevi.
- Gökalp, Z. (1976). *Türkçülüğün Esasları*. Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Güntürk, S. (2018). *Hüseyin Nihal Atsız’da kimlik kültür eğitim kavramları*. [Yüksek lisans tezi]. Gazi Üniversitesi.
- Kapıcı, U. C. (2022). *Hüseyin Nihal Atsız’ın din ve milliyetçilik anlayışı*. [Yüksek lisans tezi]. Kastamonu Üniversitesi.
- Karabulak, O. (2016). *Türkiye’de Türkçü hareket: Atsız ekolü (1931- 1975)*. [Yüksek lisans tezi]. Marmara Üniversitesi.
- Körüklü, R. ve Yavan, C. (2000). *Türkçülerin Kaleminden Atsız*. Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı Yayınları, İstanbul.
- Küçükaltan, K. B. (2016). *Her devrin menkûbu*. Aygün Yayıncılık.
- Maksudyan, N. (2007). *Türklüğü ölçmek/bilimkurgusal antropoloji ve Türk milliyetçiliğinin ırkçı çehresi 1925-1939*. Metis Yayınları.
- Müftüoğlu, M. (1974). *Çankaya’da kabus (3 Mayıs 1944)*. Yağmur Yayınevi.
- Namal, Y. (2022). Hüseyin Nihal Atsız’ın Turancılık anlayışı üzerine bir değerlendirme. *Kamu Yönetimi Enstitüsü Sosyal Bilimler Dergisi*, (3), 33-50.
- Nur, R. (1942). Tanrıdağ. Sayı: 1, 6 Mayıs.
- Nur, R. (1967). *Hayat ve Hatıratım I*. Altındağ Yayınevi.
- Ocak, C. (2019). *Türk milliyetçiliğinde ekonomi meselesi*. [Yüksek lisans tezi]. Marmara Üniversitesi.
- Orhun, M. (2000). “Hocam Hüseyin Nihal Atsız Beğ.” *Türkçülerin kaleminden Atsız*, (Hzl. Refet Körüklü ve Cengiz Yavan), Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı, 42-46.

- Özcan, Ö. (2018). Atsız'ın bilinmeyen bir yazısı. *Türk Yurdu*. Temmuz, 70-73.
- Öztekin, H. (2018). 1944 Irkçılık - Turancılık davası ve basındaki tartışmalar. *Selçuk İletişim*, 11(1), 212-236. <https://doi.org/10.18094/josc.345500>
- Öztuna, Y. (1976). Büyük Bir Dil ve tarih bilgini Atsız'ın ardından. *Hayat Tarih Mecmuası*, Sayı: 3, Mart.
- Sançar, N. (1973a). Yaşayan Türk milliyetçileri: Nihal Atsız. Ötüken. S. 109, 8-9.
- Sançar, N. (1973b). *İsmet İnönü'yle hesaplaşma*. Afşın Yayınları.
- Shils, E. (1957). Primordial, personal, sacred and civil ties. *British Journal of Sociology*, 8(2), 130-145.
- Taş, K. ve Göksüçukur, B. (2019). Osmanlı dönemi batıcılık, İslamcılık Türkçülük fikir akımları ve din. *Dini Araştırmalar*, 1(1), 463-488.
- Taşan, B. (1977). Bir şehir, üç insan: Rıza Nur, Nihal Atsız, Sabahattin Ali. *Soyut*. Sayı: 99.
- Türk, C. (1931). Türk antropolojisine methal. *Atsız Mecmua*, Sayı: 6.
- Türkeş, A. (1972). *1944 milliyetçilik olayı*. Kutluğ Yayınları.
- Türkkan, R. O. (1988). *Tabutluktan Gurbete*. Boğaziçi Yayınevi.
- Türkkan, R. O. (2015). *Yeterince Türk Çıkmadı*. <https://www.hurriyet.com.tr/gundem/yeterince-turk-cikmadi-3433646> adresinden 17.10.2024 alınmıştır.
- Yaşlı, F. (2016). *Türkçü Faşizmden "Türk İslam Ülküsü"ne*. Yordam Kitap.
- Yılmaz, T. (2019). *Hüseyin Nihal Atsız'ın din ve toplum görüşleri*. [Yüksek Lisans Tezi]. Kafkas Üniversitesi.
- Yurtsever, E. (2017). *Hüseyin Nihal Atsız Beğ'in yaşantısı*. (Ed. S. Y. Gömeç), Atsız Armağanı II (ss.11-16), Altınordu.